

Samen werken aan dual

**Universiteit
Antwerpen**

**Provincie
Antwerpen**

Inhoudsopgave

1. Wat vooraf ging	3
2. De doelstellingen	4
3. De overlegthema's	7
Overlegthema's gericht op de leerling.....	8
Basiskennis en -vaardigheden	9
Leervooruitgang van technische vaardigheden en kennis.....	10
Leer- en werkattitudes.....	12
Sociale houding en vaardigheden.....	14
Overlegthema's gericht op het duaal partnerschap	16
Veiligheid en Welzijn.....	17
Actief mentorschap en begeleiding.....	19
Het opzetten van leer- en werkactiviteiten	21
Het feedback- en evaluatiesysteem.....	23
6. Hoe dit model te gebruiken?	25
Stappenplan	26
Gebruikerstips	27

1. Wat voorafging

“Samen werken aan duaal” is het resultaat van het onderzoeksproject “Kwaliteitsvol Duaal Leren”, dat plaatsvond tussen 2020 en 2023 en werd uitgevoerd door de onderzoeksgroep Edubron (Universiteit Antwerpen) in opdracht van het Provinciaal Onderwijs Antwerpen. Het overlegkader helpt om de werking van het partnerschap te evalueren en een directe en doelgerichte dialoog te starten tussen begeleiders op een school en het leerbedrijf. Door scholen en leerbedrijven te helpen deze dialoog op te starten, willen we de op- en uitbouw van duurzame duale samenwerkingen ondersteunen.

In dit onderzoeksproject raadpleegden we de wetenschappelijk literatuur en gingen we in gesprek met diverse personen die dagelijks zowel beleidsmatig als praktijkgericht betrokken zijn met duaal leren. We spraken met beleidsmakers, bedrijfsleiders, Hr-verantwoordelijken, technisch directeurs en adviseurs, stage coördinatoren, trajectbegeleiders en (hulp)mentoren. Er werd onderzocht hoe zij hun duale samenwerking vormgeven, wie volgens hen de belangrijkste sleutel- en ondersteuningsfiguren zijn binnen hun samenwerking, welke taken en taakverwachtingen zij aan anderen en zichzelf stellen, en wat zij nodig hebben om ongeacht moeilijkheden hun taken succesvol te uitvoeren.

Op basis van de antwoorden van de participanten werd het overlegkader “Samen werken aan duaal” door de onderzoekers opgesteld. De taken en taakverwachtingen werden onderverdeeld in acht brede thema’s, waarbij ook werd gekeken welke werknemers van de school en het leerbedrijf volgens de participanten en de literatuur het best betrokken konden worden bij elk van deze thema’s. Deze werknemers zullen ook leerbegeleiders worden genoemd in deze informatiebrochure. Op basis van de genoemde moeilijkheden en succesfactoren werden ook een aantal overlegdoelen opgesteld, die leraren en mentoren kunnen helpen om meer specifieke informatie met elkaar te delen, hun begeleidingsactiviteiten nauwkeuriger af te stemmen en hun samenwerking verder uit te bouwen.

In het voorjaar van 2023 werd een tweede ronde van interviews georganiseerd om de inhoud, het gebruik en het nut van het kader te valideren. Op basis van deze informatie werd het kader aangepast om het gebruik, de relevantie en de inhoudsvaliditeit te verbeteren. Dit alles resulteerde in het overlegkader “Samen werken aan duaal”, dat hier wordt gepresenteerd. Voor een meer gedetailleerde beschrijving van het achterliggende onderzoek verwijzen we graag naar het volledige onderzoeksrapport “kwaliteitsvol Duaal Leren”.

2. Doelstellingen van het overlegkader “Samen werken aan duaal”

Deze brochure presenteert **het overlegkader “Samen Werken aan Duaal”**. Dit kader heeft als doel om **leerbedrijven en scholen te ondersteunen in het opbouwen van een duurzame en duale samenwerking. Bij duaal leren werken beide partijen samen om één opleidingsplan te realiseren.** Ze organiseren ook leeractiviteiten op hun locatie en delen hierbij ook middelen zoals personeel, infrastructuur, werkmateriaal en kennis. Beide partners hebben verschillende begeleidingstaken en rollen die al dan niet wettelijk verankerd zijn. Om dit te realiseren is het belangrijk dat beide partners informatie en kennis delen en gecoördineerde begeleidingsactiviteiten uitvoeren die de grens tussen school en leerbedrijf overstijgen. Een sterk partnerschap tussen de school en het leerbedrijf is nodig om een krachtige leer- en werkomgeving te creëren die leerlingen kan vormen tot kwaliteitsvolle en technische werkkrachten voor de arbeidsmarkt.

Deze overlegthema’s hebben als doel het overleg omtrent de begeleiding van de leerling tussen leerbedrijven en scholen te stimuleren, te verdiepen en te verbreden. Dit overlegkader belicht acht verschillende overlegthema’s waarvan onderzoek heeft aangetoond dat ze belangrijk zijn in de afstemming en overleg tussen een leerbedrijf en een school. De verschillen in cultuur en doelen zorgt namelijk dat de communicatie tussen hen soms moeizaam kunnen verlopen. Deze overlegthema’s creëren een gemeenschappelijke kader dat kan worden gebruikt als leidraad, inspiratiebron of reflectiekader.

De overlegdoelen die worden voorgesteld in dit kader kunnen leerbedrijven en scholen helpen om samen na te denken over hoe leer- en begeleidingsactiviteiten beter op elkaar kunnen worden afgestemd. Partners dienen namelijk op de hoogte blijven van elkaars activiteiten om het leren van de leerling te ondersteunen. Door activiteiten af te stemmen en ze te bouwen rondom de leernoden en behoeften van de leerling kan het leerproces worden geoptimaliseerd. Onderzoek toont aan dat de leer- en werkomgeving op school en op de werkvloer nog vaak gescheiden blijft, waardoor leerlingen moeite hebben met het integreren van wat ze op school en in het leerbedrijf leren en de overgang van school naar werk te maken.

Het overlegkader helpt om de werking van het partnerschap te evalueren en verwachtingen, behoeften en noden in de samenwerking uit te spreken en aanpassingen indien nodig door te voeren. Onderzoek toont aan dat er vaak interpretatieruimte is ondanks de wettelijke verankering van taken binnen duaal leren. Deze interpretatieruimte is belangrijk om een samenwerking op maat te creëren die rekening houdt met de unieke kenmerken, mogelijkheden en behoeften van zowel de school als het leerbedrijf. Andere begeleiders zoals directieleden, vakleraren, leerlingbegeleiders, werkcollega’s, ondernemingshoofden en HRM-medewerkers moeten de mentoren en trajectbegeleiders ondersteunen. Deze interpretatieruimte kan echter ook leiden tot verschillende opvattingen, onduidelijke rolverdelingen, indirecte communicatie en een overbelasting van mentoren en trajectbegeleiders.

Voor meer informatie hoe je dit kader tot stand is gekomen verwijzen we naar hoofdstuk 2. Voor meer informatie over hoe dit kader concreet te gebruiken verwijzen we graag naar het stappenplan en gebruikerstips in hoofdstuk 4.

1. Overlegthematieken omtrent de leerling

Basiskennis en-Vaardigheden

Leervooruitgang
omtrent Technisch
Vaardigheden

Sociale Houding
en Vaardigheden

Leer- en
Werkattitudes

De school & Het leerbedrijf = Duaal Partnerschap

2. Overlegthematieken omtrent de samenwerking

Het openzetten van Leer-
en Werkactiviteiten

Actief Mentorschap
en Begeleiding

Veiligheid en
Welzijn op de Werkplek

Feedback- en
Evaluatiesysteem

Basiskennis en -vaardigheden

Bespreek de handelingen en kennis die de leerling aan de start van het duale leertraject nodig heeft om nuttig en minimaal inzetbaar te zijn op de werkplek. Daarnaast bespreek wat de leerling reeds (goed) kan, weet of geleerd heeft op school in vorige schooljaren.

Leervooruitgang van technische vaardigheden en kennis

Bespreek regelmatig hoe de leerling gegroeid is gedurende het duale leertraject. Bekijk samen het leerplan en bepaal waar nog extra leerondersteuning nodig is of leerkanalen gecreëerd kunnen worden. Leg de leerfocus voor de volgende begeleidingsperiode vast.

Leer- en werkattitudes

Bespreek hoe de werk- en leerhouding van de leerling op school en op de werkvloer evolueert. Bespreek hoe de leerling verwacht wordt zich te gedragen op school en op de werkvloer evenals de werkstandaarden die hij of zij verwacht is te halen. Bekijk hoe nog beter kan worden samen gewerkt om bepaalde attitudes en standaarden te benadrukken of verder aan te leren.

Sociale houding en vaardigheden

Bespreek hoe de leerling communiceert of zich gedraagt in de klas of in het werkteam. Bespreek eventueel conflicten of moeilijkheden met de leerling in het duale leertraject.

Veiligheid en Welzijn

Bespreek in welke mate de leerling zich fysiek en mentaal veiligheids voelt op het bedrijf en op school. Bespreek verder acties die zijn gevoel van veiligheid kunnen verbeteren en hoe de leerling geïnformeerd kan worden over zijn rechten en plichten.

Actief mentorschap en begeleiding

Bespreek hoe en wie de begeleiding binnen het leerbedrijf en de school op zich neemt. Bespreek hoe de mentor zijn of haar taken en verantwoordelijkheden ervaart en waar hij of zij tegen aanloopt. Bespreek mogelijkheden voor verdere groei en ondersteuning van de mentor. Bespreek hoe de samenwerking tussen de school en het leerbedrijf kan verbeteren.

Het opzetten van leer- en werkactiviteiten

Bespreek de wijze waarop de leer- en werkactiviteiten op de werkplek worden georganiseerd. Bespreek werkplekopdrachten en projectfiches als deze gebruikt worden.

Het feedback- en evaluatiesysteem

Bespreek vooraf hoe vaak, wanneer en hoe de mentor (en eventueel de leerling) verwacht wordt deze documenten in te vullen. Bespreek eventueel hoe jullie samen de kwaliteit van de evaluatie kunnen verbeteren. Bespreek hoe de beoordeling van de mentor wordt omgezet in een rapportscore. Bespreek ook wat de school eventueel van de mentor verwacht in de eindbeoordeling van de leerling.

3. De overlegthema's

Om jou te helpen bij de begeleiding van jouw duale leerling hebben we het overlegskader “samen werken aan duaal” ontwikkeld. Dit kader bestaat uit **acht overlegthema's die belangrijk zijn voor jou om te bespreken met het leerbedrijf of met de school waarmee je samenwerkt**. Vier thema's richten zich op de leerling en vier op de samenwerking tussen de school en het leerbedrijf. Door deze thema's doorheen het duale jaar regelmatig te bespreken, informatie hierover uit te wisselen en jouw begeleidingactiviteiten af te stemmen op die van de school of het leerbedrijf, kunnen jullie samen **een sterke en op maat gemaakte leer- en werkomgeving creëren voor de leerling. Zo bouwen jullie verder aan de duurzaamheid van jullie duale partnerschap**.

In de volgende secties stellen we elk thema kort aan jou voor. We bespreken welke elementen kunnen besproken worden en suggereren we enkele doelen die u kunt nastreven tijdens uw contact met de school of het leerbedrijf. We leggen ook uit waarom deze thema's zo belangrijk zijn om te bespreken. Indien nodig, geven we je in hoofdstuk vier **een stappenplan** over hoe je dit kader kan gebruiken om het overleg met jouw partner in de toekomst meer richting te geven, te verbreden en te verdiepen. Lees ook zeker de verschillende **gebruikerstips** zodat je meteen goed kunt starten.

→ Wij raden je aan om deze acht thema's steeds **rechtstreeks en regelmatig met de school of leerbedrijf waarmee je werkt te bespreken**, zodat je het beste uit jullie samenwerking kunnen halen.

Overlegthema's gericht op de leerling

De volgende vier overlegthema's richten zich op de leerling en stimuleren het gesprek over hun asiskennis en -vaardigheden, de leervooruitgang in technische kennis en vaardigheden, leer- en werkattitudes, en sociale houding en vaardigheden op school en op de werkplek. Hieronder volgt een korte introductie van elk thema en enkele mogelijke overlegdoelen die kunnen worden vooropgesteld.

Basiskennis en -vaardigheden

🎯 Wat kunnen jullie bespreken binnen dit overlegthema?

De basiskennis en -vaardigheden van de leerling. Dit zijn de handelingen en kennis die nodig zijn om nuttig en minimaal inzetbaar te zijn op de werkplek. Dit kan gaan over elementaire kennis van basisgereedschap, basisproducten, taalbeheersing alsook het gebruik ervan.

De trajectbeleider en de mentor benoemen samen welke kennis en vaardigheden nodig zijn op de werkvloer. Bespreek wat de leerling al kan, weet of reeds geleerd heeft in vorige schooljaren. Door de verwachtingen en noden van beide partners hieromtrent te bespreken, wordt vanaf aan de start duidelijk waar de leeropdracht van de mentor start, en wat hij of zij kan en mag verwachten. Bovendien wordt helder welke vaardigheden en kennis nog moeten worden aangeleerd op school om de leerling.

➔ Op deze manier worden twijfels, frustraties, of negatieve gevoelens tussen leerbegeleiders reeds aan de start vermeden. Indien de leerling deze basis nog niet beheerst, kan samen binnen dit thema een plan van aanpak worden opgesteld. Dit plan beschrijft welke leer- en werkactiviteiten op school en op het leerbedrijf nodig zijn in de eerste maanden zodat de leerling kan bijbenen.

💬 Welke overlegdoelen kan jij voorleggen aan de school?

- Bekijk samen wat de leerling zeker moet kunnen of weten aan het begin van het leertraject om nuttig inzetbaar te zijn op de werkplek
- Bevraag wat de leerling al reeds goed kan en weet, of reeds geleerd heeft op school
- Bekijk samen welke leerstof aan het begin van het traject dient aangeleerd of herhaald te worden om de werkzaamheden op de werkvloer te ondersteunen
- Bekijk samen hoe de leerling zijn basisvaardigheden verder kan oefenen en aanscherpen op school en op de werkplaats
- Indien de leerling de nodige basiskennis en -vaardigheden niet beheerst, bekijk samen welke werkactiviteiten in de tussentijd wel geschikt zijn voor de leerling en de werkplek
- ...

👥 Wie kan betrokken worden?

- De mentor(en)
- De trajectbegeleider
- De leerling
- De praktijkleraren
- De interne opleiders op de werkplek
- ...

📅 Wanneer kan dit best besproken worden?

Basisvaardigheden kunnen best aan **de start en beginperiode van het duale leertraject besproken worden**

Leervooruitgang van technische vaardigheden en kennis

🗨️ Wat kunnen jullie bespreken binnen dit overlegthema?

De leervooruitgang van de leerling op school en de werkplek. Het is belangrijk om regelmatig de leervooruitgang van de leerling op de school en in het leerbedrijf te bespreken doorheen het jaar. Het vergelijken van leervooruitgang zowel op school als in het bedrijf geeft een completer beeld hoe de leerling zich professioneel ontwikkelt.

De leerfocus voor de volgende begeleidingsperiode. Door regelmatig de vooruitgang van de leerling te bespreken, kunnen leeractiviteiten op school en op de werkplek beter op elkaar en op de behoeften van de leerling afgestemd worden. Onderzoek hoe specifieke (technische) handelingen of werkzaamheden worden aangeleerd in de les en hoe dit eventueel verschilt van hoe ze worden uitgevoerd op de werkplek. Door acties te koppelen aan deze gesprekken, kan doelgerichter worden samengewerkt en kan een gedeeld curriculum echt praktijk worden.

Het leerplan. Als leermentor kan je ook vragen om het leerplan in te zien. Bespreek welke vaardigheden of kennisaspecten je als bedrijf of school kan aanleren en welke niet. Zoek samen naar oplossingen als bepaalde competenties noch op school of noch op het bedrijf aangeleerd kunnen worden.

💬 Welke overleg- en samenwerkingsdoelen kunnen jullie stellen?

- Evalueer of bespreek hoe de leerling gegroeid is in zijn (jobspecifieke) kennis en vaardigheden en op welk niveau de leerling deze beheerst (eventueel met behulp van het leerplan of evaluatieformulier)
- Bekijk hoe bepaalde vaardigheden verder versterkt of geprofessionaliseerd kunnen worden op de werkplek en school in de volgende begeleidingsperiode
- Bevraag hoe specifieke (technische) handelingen of werkzaamheden aangeleerd worden in de les en hoe dit eventueel verschilt van hoe deze worden uitgevoerd op de werkplek.
- Bevraag wat de leerling doorheen het hele duale leertraject moet kunnen of kennen
- Bevraag wat de leerling heeft geleerd of zal leren in de volgende begeleidingsperiode op school, en hoe dit aansluit bij de werkzaamheden op de werkplek
- Bespreek in welke mate de geoefende of geplande vaardigheden, kennis en/of werkzaamheden passen in het leerplan of traject van de leerling
- Bepaal op welke werkzaamheden, vaardigheden, en -kennisaspecten gefocust zal worden binnen de volgende begeleidingsperiode.
- Bespreek of zoek naar extra leerkansen voor de leerling op de werkvloer
- ...

👥 Wie kan betrokken worden?

- De mentor(en)
- De trajectbegeleider
- De leerling
- De theorie- en praktijkleraren
- Het werkteam
- De interne opleiders op de werkplek
- De sector
- ...

📅 Wanneer kan dit best besproken worden?

- Vraag naar een overzicht van alle vaardigheden en kennisaspecten die geoefend of aangeleerd moeten worden aan de start van het duale leertraject
- Bespreek de leervooruitgang en leerfocus van de leerling steeds na elke tussentijdse evaluatie.
- Bespreek nieuwe leerkansen voor de leerling gedurende het duale leertraject

Leer- en werkattitudes

🗨️ Wat kunnen jullie bespreken binnen dit overlegthema?

De houding die de leerling stelt tegenover leren en werken. Geef feedback over de ontwikkeling van de werk- en leerhouding van de leerling op school en op de werkvloer. Bespreek concreet hoe de leerling wordt verwacht zich te gedragen op school en op het werk en waarom deze attitudes belangrijk zijn om te ontwikkelen. Zoek naar mogelijke oorzaken van veranderingen in de houding van de leerling en bekijk samen met welke attitudes in de volgende begeleidingsperiode aan de slag kan gegaan worden.

De jobspecifieke werkverwachtingen en -standaarden. Bespreek samen met de leerlingen de werkverwachtingen en -standaarden die het leerbedrijf en de school stellen. Denk hierbij aan jobspecifieke attitudes zoals netheid, nauwkeurigheid en de houding tegenover veilig werken. Bespreek ook in welke mate deze werkstandaarden ook in de klas kunnen gehanteerd worden.

Afstemmen van ondersteuningsacties. Bekijk hoe het leerbedrijf en de school gezamenlijk kunnen omgaan met te laat komen, onwettige afwezigheden of een vermindering in prestaties en leermotivatie. Bekijk hoe beide partners elkaar verder kunnen ondersteunen om deze attitudes en gedrag aan te pakken. Bekijk hoe meer gewenste attitudes ook verder gestimuleerd kunnen worden bij de leerling door gezamenlijke acties of afspraken.

💬 Wat kan je mogelijk als doel stellen?

- Bespreken hoe de leerling verwacht wordt zich te gedragen op de werkplek, en waar de leerling in uitblinkt of momenteel tekort in schiet
- Bespreek een (systematisch) te laat komen, onwettige afwezigheid, een vermindering in prestaties van de leerling op de werkplek en op school
- Bespreek in welke mate de leerling de werkzaamheden die hij, zij of hen uitvoeren leuk en interessant vindt, en hoe dit zich uit op de werkvloer en de school
- Bevraag naar wat de leerling nog meer zou willen bijleren en welke vaardigheden uit het leerplan hij, zij, hen zou willen verbeteren op de werkvloer en op school
- Bespreek in welke mate de leerling op dit moment reeds proactief werkt
- Bevraag in welke mate de leerling vertrouwen heeft in zichzelf
- Overloop de verschillende veiligheidsregels (omtrent veiligheidskledij, gebruik van toestellen, omgaan met kinderen of ouderen) met de leerling
- Bespreek de werkstandaarden (bv. netheid, nauwkeurigheid, werktempo) die verwacht worden op de werkvloer en bekijk waar eventueel nog verbetering nodig is of herkenning gegeven kan worden
- Bekijk hoe de school en het bedrijf kunnen samenwerken om specifieke leer- en werkattitude van de leerling verder te kunnen ontwikkelen en verbeteren
- Overloop wie op de hoogte moet gesteld worden als de leerling (niet) op tijd aanwezig is op school en op de werkplek

- Bekijk of extra en/of externe begeleiding nodig is voor de leerling op de werkplek
- ...

👥 Wie kan betrokken worden?

- De leerling
- De trajectbegeleider
- De mentor(en)
- De externe leerbegeleiders
- De ouders
- ...

📅 Wanneer kan dit best besproken worden?

- Gedragsverwachtingen, veiligheidsregels en verwachte werkstandaarden kunnen aan de start van het leertraject besproken worden
- Het bespreken, evalueren en afstemmen kan doorheen het heel duale leertraject besproken worden

Sociale houding en vaardigheden

🗨️ Wat kunnen jullie bespreken binnen dit overlegthema?

Afstemmen van ondersteuningsacties. Binnen dit thema kan het ook gepast zijn om samen te reflecteren over hoe de school en het leerdrijf samen een goede leer- en werkomgeving kunnen creëren waarin de leerling hun sociale vaardigheden veilig kunnen ontwikkelen. In welke mate mag de leerling actief deelnemen aan het teamgesprekken, teamvergaderingen, gesprekken met klanten en sociale activiteiten op de werkplek? In welke mate wordt er met de leerling omgegaan in het team? Wordt de leerling in de praktijkles op school ook aangemoedigd om collegiaal of sociaal gedrag te tonen met hun klasgenoten? Of worden sociale schoolprojecten aangeboden om leerling bewust te maken hoe zij het best met andere omgaan? Daarnaast kunnen ook coachinggesprekken zowel op school als op de werkvloer georganiseerd worden.

De conflict, bemiddeling en mogelijke gevolgen. Wanneer mensen samenleven kunnen er altijd moeilijkheden ontstaan. Sommige moeilijkheden verdwijnen met de tijd maar andere kunnen ook aanhouden. Het is daarom belangrijk dat eventuele problemen samen met de leerling besproken worden. Bekijk hoe deze moeilijkheden overwonnen kunnen worden, en indien niet, hoe het leertraject van de leerling toch goed kan worden afgerond. Bekijk wie hierin best een bemiddelende rol kan opnemen.

De houding van de leerling tegenover de leraren, werkcollega's, mentoren, leidinggevend en klanten.

Hoe een leerling zich verhoudt tegenover de andere op het werk en op school bepaalt sterk hoe de leerling zich integreert op het werk en de school. Bespreek hoe de leerling zich gedraagt en wat wat voor effect dit heeft op anderen. Hoe gaat de leerling om met klanten? Stelt de leerling zich collegiaal en respectvol op tegenover werkcollega's, de teamleider of de mentor? Hoe gedraagt de leerling zich op school of op de werkvloer?

De sociale vaardigheden van de leerling op de werkplek. Goed kunnen samenwerken en communiceren met collega's, mentoren, leidinggevend en klanten zijn essentieel op de werkplek. In welke mate neemt de leerling initiatief? Hoe brengt de leerling zijn ideeën en vragen naar voren? In welke mate kan de leerling zijn emoties reguleren op de werkplek? Kan de leerling voor zichzelf opkomen? Hoe gaat de leerling om met kritiek op de werkplek?

De rol van werkcollega's en klasgenoten. Werkcollega's en klasgenoten spelen een belangrijke rol in de sociale ontwikkeling van de leerling. Werkcollega's stellen vaak een voorbeeld van hoe om te gaan met anderen en welke sociale regels er gelden op de werkplek. Bespreek met de school hoe de mentor of leidinggevende met werkcollega's kan spreken over hun rol en hoe zij de leerling en de mentor kunnen ondersteunen. Ook klasgenoten spelen een belangrijke rol in de sociale ontwikkeling van de leerling. Door middel van klasgesprekken kan de leraar sociale situaties of gedrag onder de aandacht brengen of advies geven over hoe om te gaan met bepaalde werksituaties.

Welke overleg- en samenwerkingsdoelen kunnen jullie stellen?

- Bespreek hoe het contact tussen de leerling en de mentor, de leidinggevende, of de werkcollega's op de werkvloer verloopt
- Bevraag hoe de leerling zich gedraagt tegenover de trajectbegeleider, de leraren of de medeleerlingen op school, en hoe dit eventueel verschilt van zijn gedrag op de werkplek
- Bespreek in welke mate de leerling er in slaag succesvol samen te werken met werkcollega's of goed om te gaan met klanten op de werkplek
- Bespreek eventuele succesverhalen, conflicten of moeilijkheden, en eventuele oorzaken hiervan
- Bespreek in welke mate de leerling correct en efficiënt kan communiceren met de andere op de werkplek
- Bespreken in welke mate de leerling met kritiek kan omgaan en/of hulp kan vragen
- Bespreek hoe de leerling omgaat met zijn emoties of onzekerheden op de werkplek
- Bekijk samen hoe het leerbedrijf en de school de leerling kunnen begeleiden in het verder ontwikkelen van haar sociale vaardigheden en houding. Kijk of extra of externe begeleiding nodig is
- ...

Wie kan betrokken worden?

- De trajectbegeleiders
- De mentor(en)
- De leerling
- De externe begeleiders
- Leerlingbegeleiding
- De ouders
- ...

Wanneer kan dit best besproken worden?

- Deze thematiek kan besproken worden wanneer dit zich in de samenwerking aan dient.
- Deze thematiek kan het beste worden aangehaald in het midden van het duale leertraject. De wetenschappelijk literatuur vertelt ons namelijk dat moeilijkheden vaak binnen teams ervaren worden in het midden van het leertraject.

Overlegthema's gericht op het duaal partnerschap

De volgende vier overlegthema's richt zich op de samenwerking en stimuleren het gesprek over veiligheid en welzijn, actief mentorschap, Het opzetten van leer- en werkactiviteiten, en het feedback- en evaluatiesysteem. Hieronder volgt een korte introductie van elk thema en enkele mogelijke overlegdoelen die kunnen worden gesteld.

Veiligheid en Welzijn

🎯 Wat kunnen jullie bespreken binnen dit overlegthema?

Fysieke en mentale veiligheid. Leren kan alleen plaatsvinden als een leerling zich veilig en goed voelt op school en op de werkplek. Daarom is het belangrijk dat zowel de school als het leerbedrijf het welzijn en de veiligheid van de leerling nauwlettend in de gaten houden. Naast fysieke veiligheid, die gegarandeerd kan worden met goede veiligheidsregels, is het van belang om te kijken naar de mate waarin de leerling positief benaderd en geaccepteerd wordt door klasgenoten, leraren, werkcollega's, leidinggevenden en klanten.

De overgang van school naar werk is niet altijd gemakkelijk voor een leerling. Het is dan ook goed om op te volgen hoe de leerling de start naar werken ervaart, en hoe de leerling omgaat met veranderingen die gepaard gaan met deze overgang. Hoe gaat de leerling om met de werkdruk? Ervaart de leerling eventueel lichamelijk klachten nu ze gestart te zijn met werken? Hoe kan de leerling deze het beste opvangen? En weet de leerling bij wie ze terecht kunnen bij moeilijkheden en vragen in jouw bedrijf of op school?

Het sociaal netwerk van de leerling. Er kan worden gekeken of de leerling erin slaagt om een goed sociaal netwerk op te bouwen op school en op de werkplek. Goede vrienden en/of een vertrouwenspersoon op de werkplek kunnen de leerling ondersteuning en begeleiding bieden wanneer hij geconfronteerd wordt met persoonlijke of professionele veranderingen, klachten of vragen.

De sociaal-maatschappelijke kennis van de leerling. Bespreek in welke mate de leerling op de hoogte is van zijn rechten en plichten op de werkplek. Stel vragen zoals: Begrijpt de leerling zijn loonstrookje en leercontract? Begrijpt de leerling wat er van hem verwacht wordt op het werk? Is de leerling bekend met jouw HR-afdeling, de vakbond en de ziektekostenverzekering? Als de leerling deze kennis nog niet bezit, kan er samen gekeken worden wie hem hier het beste over kan informeren.

Welke overleg- en samenwerkingsdoelen kunnen jullie stellen?

- Bespreek of bevroeg hoe goed de leerling zich voelt in zijn werkteam of op school
- Bekijk wie de leerling de meeste aansluiting vindt of vertrouwen in stelt op de werkplek en op school
- Bespreek in welke mate de leerling zich fysiek of sociaal veilig voelt tijdens zijn werkzaamheden, in het team of jouw leerbedrijf
- Bevroeg in welke mate de leerling het gevoel heeft dat hij, zij of hen kan of mag leren binnen het leerbedrijf
- Bespreek in welke mate de leerling de overgang van school naar werk positief (bv. geld, het leren van een vak, collega's) of negatief (bv. bij lichamelijke klachten, slaapproblemen bij ploegenwerk, mentaal druk, of omgaan met werkdruk) heeft ervaren
- Kijk of de leerling zijn plichten en rechten als duale leerling begrijpt, kennis heeft over zijn looncontract, loonbrieven en/of andere ondersteunende instanties buiten en binnen het bedrijf (bv. HR-afdeling, vakbond, mutualiteit, etc.)
- Denk samen na over hoe jullie het mentale, sociale en fysieke welzijn van de leerling nog beter kunnen opvolgen en ondersteunen
- ...

Wie kan betrokken worden?

- De trajectbegeleider
- De mentor(en)
- De leerling
- De bedrijfsleider
- De leidinggevende
- De HR-medewerker
- De technisch adviseur
- Een collega of werkbuddy
- Een vertrouwenspersoon op het werk
- De ouders
- De preventieadviseur
- De sectorconsulent
- De praktijkleraar
- ...

Wanneer kan dit best besproken worden?

Doorheen het gehele traject

Actief mentorschap en begeleiding

🗨️ Wat kunnen jullie bespreken binnen dit overlegthema?

De mentor en zijn begeleiding op de werkvloer. Bespreek met de school hoe het mentorschap binnen het leerbedrijf wordt georganiseerd en wie de dagelijkse begeleiding van de leerling op zich neemt. Als er meerdere mentoren of “buddies” zijn, bespreek dan hun rol en hoe de mentor met hen samenwerkt. Bespreek hoe de mentor de leerling dagelijks begeleidt. Bespreek ook mogelijkheden en beperkingen van de begeleiding en verduidelijk, indien niet duidelijk, de mentor en het leerbedrijf hun taken en verantwoordelijkheden.

De ervaring en noden van de mentor. Bespreek hoe de mentor zijn of haar taken en verantwoordelijkheden ervaart. Waar loopt de mentor tegen aan? Waar blinkt de mentor in uit? Waar is nog meer ondersteuning nodig? Bespreek hoe de school en het leerbedrijf de mentor kunnen ondersteunen in zijn of haar rol.

De school en haar leerbegeleiders. Bespreek de duale werking van de school en stel de belangrijkste begeleiders en leraren voor. Je overloopt wat hun taken zijn binnen de school. Bijvoorbeeld: wie is de trajectbegeleider? Wie zijn de belangrijkste praktijkleraren en welke vakken geven ze? Als er wordt gewerkt met externe begeleiders, bespreek dan ook hun rol en taken.

De samenwerking en communicatie tussen school en leerbedrijf. Bespreek hoe de samenwerking verloopt, en hoe deze ervaren wordt door alle partners. Bespreek ook hoe de communicatie tussen de begeleiders verloopt en in welke mate er daadwerkelijk reeds werd samengewerkt. Bespreek hoe de samenwerking en communicatie verder versterkt of verbeterd kunnen worden. Indien nodig los je inefficiënties, moeilijkheden of misverstanden op tussen de school en het leerbedrijf.

💬 Welke overleg- en samenwerkingsdoelen kunnen jullie stellen?

- Bespreken hoe de leerling, trajectbegeleider en mentor het mentorschap ervaren
- Overlopen van de taken en verantwoordelijkheden van de mentor, trajectbegeleider en andere belangrijke leerbegeleiders op school en in het leerbedrijf
- Bespreken van eventuele uitdagingen of vragen die de mentor momenteel tegenkomt in de begeleiding en verder ondersteuning hierin
- In kaart brengen van wie actief betrokken zijn bij de begeleiding op school en in het leerbedrijf en welke taken zij formeel en informeel op zich nemen
- Uitwisselen van ideeën en verwachtingen over hoe de begeleiding van de leerling het beste kan worden georganiseerd op de werkvloer. Bespreek eventueel om te werken met een buddy-systeem of mede-mentoren
- Stellen van vragen over het begeleiden van leerlingen en de mogelijkheden om bij te scholen, of informatie in te winnen bij de school of via andere bronnen
- Bespreken hoe de samenwerking en communicatie tussen de leerbegeleiders verloopt
- Bekijken hoe de samenwerking tussen de school en het leerbedrijf verder kan verbeteren zodat de leerling nog beter begeleid kan worden
- ...

👥 Wie kan betrokken worden?

- De trajectbegeleider
- De mentor(en)
- De leerling
- De bedrijfsleider
- De HR-medewerker
- ...

📅 Wanneer kan dit best besproken worden?

Deze thematiek kan doorheen heel het traject besproken worden of wanneer dit zich aandient in de samenwerking

Het opzetten van leer- en werkactiviteiten

🗨️ Wat kunnen jullie bespreken binnen dit overlegthema?

Het creëren van afgestemde leer- en werkactiviteiten tussen de school en werkplek. Bespreek op welke manier de leer- en werkactiviteiten op de werkplek georganiseerd worden. Denk samen na over hoe leermomenten kunnen worden gecreëerd voor de leerling in komende werkprojecten en seizoensactiviteiten. Welke ondersteuning is er vanuit de school nodig om deze leer- en werkactiviteiten te versterken? Bekijk wanneer bepaalde competenties het beste kunnen worden aangeleerd. Evalueer regelmatig of het takenpakket van de leerling afgestemd is op de leernoden en reeds geleerde competenties van de leerling. Onderzoek of de leerling genoeg kansen krijgt om te leren en tot zelfstandig werk te komen.

Werkplekopdrachten zijn opdrachten waarbij de leerling de kennis zelfstandig toepast op de werkplek. Kijk indien mogelijk deze opdrachten op voorhand in. Bespreek of en hoe deze opdrachten aansluiten bij de werking en werkwijze op de werkvloer en bij de leervooruitgang van de leerling. Bekijk hoe de leraar hiermee aan de slag gaat in de klas en hoe de mentor deze opdrachten kan ondersteunen. Overweeg samen eventuele aanpassingen in de inhoud of timing waar nodig.

Projectfiches zijn uitgeschreven leer- en werkactiviteiten opgesteld door de school of sector om de mentor stap voor stap te helpen bij het aanleren van een bepaalde handeling of vaardigheid. De mentor is verantwoordelijk voor het gebruik ervan. Overloop samen alle projectfiches. Bespreek de verschillende fases van elke leeractiviteit en bespreek hoe de mentor plant om de projectfiches te gebruiken. Bespreek hoe de mentor wordt verwacht aan de slag te gaan met de projectfiches en hoe in de praktijkles hiernaar verwezen zal worden.

💬 Welke overleg- en samenwerkingsdoelen kunnen jullie stellen?

- Samen bekijken of de huidige werktaken van de leerling voldoende uitdagend zijn, en aansluiten bij zijn leernoden en competenties
- Samen bekijken of zijn takenpakket nog verder uitgebreid kan worden, meer diverse of gespecialiseerde taken kan bevatten o.b.v. het leerplan of zijn interesse
- Bespreken hoe de leerling steeds meer de mentor kan observeren, assisteren of meer zelfstandig werk kan uitvoeren op de werkplek
- Bespreken in welke werkprojecten, opdrachten of seizoenactiviteiten de leerling ingezet zal worden en hoe leerkansen en situatie voor de leerling gecreërd kunnen worden
- Samen bekijken hoe leer- en werkactiviteiten doorheen het duale jaar verder kunnen worden opgebouwd naarmate de leerling meer kennis en vaardigheden opdoet
- Indien de werkplekopdrachten worden gebruikt op school, neem deze dan samen door en bespreek wat de rol van mentor hierin is
- Indien projectfiches worden gebruikt op school, bespreek hoe de mentor deze projectfiches op de werkplek moet gebruiken. Bespreek ook de inhoud, doelstellingen, tijdstip van uitvoering en benodigdheden
- Bespreek indien nodig eventuele aanpassingen in de werkplekopdrachten en projectfiches om beter aan te sluiten bij de dagelijkse werking en agenda, de werkwijze van de werknemers of de leervooruitgang van de leerling.

👥 Wie kan betrokken worden?

- De trajectbegeleiders
- De mentor(en)
- De leerling
- De bedrijfsleider
- De HR-medewerker
- ...

📅 Wanneer kan dit best besproken worden?

- Het overlopen van alle werkplekopdrachten en projectfiches kan reeds aan de start van het duale leertraject
- Reflectiemomenten omtrent werkplek- en leerdesign kunnen doorheen het gehele duale leertraject besproken worden.

Het feedback- en evaluatiesysteem

🗨️ Wat kunnen jullie bespreken binnen dit overlegthema?

Het evaluatiesysteem op school. In een duaal traject wordt de leervooruitgang van de leerling op de werkplek op verschillende momenten geobserveerd en geëvalueerd. De school kan kiezen uit verschillende (online) evaluatiedocumenten, -tools en -software. Om ervoor te zorgen dat de mentor zelfstandig deze kan invullen, neem je best aan het begin van het traject samen door. Ontdek hoe vaak, wanneer en hoe de mentor verwacht wordt deze documenten in te vullen. Bespreek eventuele ongemakken, bezorgdheden of twijfels die je ervaart omtrent de inhoud en het gebruik van deze documenten.

Feedbackgesprekken op de werkplek. Bespreek hoe en wanneer feedback aan de leerling binnen het bedrijf en het mentorschap gegeven zal worden. Bespreek de feedbackpraktijken die binnen het bedrijf gehanteerd worden. Bekijk welke rol de school in deze momenten kan spelen hierin.

De rapportscore en de eindbeoordeling. Bespreken hoe de beoordeling van de leerling wordt omgezet in een rapportscore en welke rol de mentor speelt in het al dan niet slagen van de leerling. Bespreek ook wat de school van de mentor verwacht in de laatste fase van het leertraject.

💬 Welke overleg- en samenwerkingsdoelen kunnen jullie stellen?

- Overloop samen met de trajectbegeleider hoe de feedback- en evaluatiedocumenten moet worden ingevuld door de leerling en/of de mentor
- Bespreek hoe vaak, wanneer en op welke manier de mentor wordt verwacht om de leerling te evalueren of schriftelijk feedback te geven over de werkzaamheden op de werkvloer
- Bespreek eventuele onduidelijkheden, onzekerheden, en/of eventuele aanpassingen in hoe competenties beoordeeld worden, of hun de evaluatie en feedback georganiseerd wordt in de samenwerking
- Leg samen vast wanneer de trajectbegeleider de leerling op de werkvloer kan komen observeren
- Overloop welke attitudes, vaardigheden, en kennis-aspect beoordeeld dienen te worden tijdens het duale leertraject om te bepalen of een leerling al dan niet slaagt
- Bespreek in welke mate de werkplek ook evaluatiegesprekken organiseert voor de leerling, wie deze momenten begeleidt en waarop deze gesprekken focussen. Bespreek hoe de school deze momenten kan ondersteunen of opvolgen
- Bespreek hoe bepaald wordt of een leerling al dan niet slagen voor de opleiding, hoe en welke rol de mentor of het leerbedrijf verwacht wordt te spelen hierin
- ...

👥 Wie kan betrokken worden?

- De trajectbegeleider
- De mentor(en)
- De leerling
- De bedrijfsleider
- De HR-medewerker
- ...

📅 Wanneer kan dit best besproken worden?

- Vraag naar een overzicht van alle vaardigheden en kennisaspecten die geoefend of aangeleerd moet worden aan de start van het duale leertraject
- Je kan deze thematiek ook behandelen nadat je gevraagd wordt om de evaluatiedocumenten in te vullen.

Hoe dit overlegkader te gebruiken?

Stappenplan

1. AFSPRAKEN OF ACTIEPUNTEN

Centrale vraag: Welke afspraken zijn er gemaakt tussen ons? Wat weet ik nu meer? Welke acties of handeling moet ik, de andere leerbegeleiders of de leerling ondernemen na dit gesprek?

3. OVERLEGDOELEN OPSTELLEN

Centrale vraag: Wat wil je bereiken in het volgende contactmoment? Laat je inspireren door de voorgestelde overleg doelen

5. HET CONTACTMOMENT KIEZEN

Centrale vragen: Wat voor soort meeting of contactmoment moet ingepland worden? Hoe kunnen wij leerbegeleiders later betrekken wanneer zij niet aanwezig kunnen zijn?

7. AFSPRAKEN OF ACTIEPUNTEN

Centrale vraag: Welke afspraken zijn er gemaakt tussen ons? Wat weet ik nu meer? Welke acties of handeling moet ik, de andere leerbegeleiders of de leerling ondernemen na dit gesprek?

2. HET OVERLEGTHEMA KIEZEN

Centrale vraag: Welke overlegthema(s) uit het kader moet behandeld worden in het volgende contactmoment?

4. LEERBEGELEIDERS BETREKKEN

Centrale vraag: Wie moet actief betrokken worden in dit overleg om deze doelen te bereiken? Laat je inspireren de voorgestelde leerbegeleiders en partners

6. HET OVERLEGMOMENT

Centrale vraag: Welk thema wilt de andere bespreken en hoe sluit dit aan bij mijn overlegdoelen?

Gebruikerstips

Tip 1:

Deze leidraad verwacht niet dat je alle overlegdoelen die binnen een thema beschreven staan, bespreekt tijdens iedere overleg. Wij nodigen je vooral uit om te focussen op de overlegdoelen die je nuttig en relevant achten. Deze overlegdoelen werden enkel opgesteld ter inspiratie.

Tip 2:

Welke medium je kiest om een overlegthema te bespreken zal sterk afhangen van het moment, de vraag, of met wie je in gesprek wilt gaan. Deze brochure wil je enkel aanmoedigen om gericht met de andere duale partner in gesprek te gaan. Op welke manier jij deze contactmomenten organiseert, is geheel aan jou. Sommige vragen kunnen ook worden besproken via een online meeting, via email, via een telefonisch gesprek, via sms, of via het gekozen evaluatiesysteem.

➔ Niettegenstaande benadrukken onderzoek sterk het belang van **regelmatige bedrijf- en schoolbezoeken** binnen duale partnerschappen. Dit soort bezoeken versterken de professionele band tussen de school en het bedrijf, en geven je een goede inkijk in de werking en cultuur van de school, de leerbegeleiders, de vakken, en de lesmaterialen en lokalen. Deze kennis kan belangrijk zijn om vertrouwt te geraakt met elkaars werkzaamheden en verder ontwikkeling.

Tip 3:

Door de concrete actiepunten of afspraken binnen elk contactmoment op te schrijven, kan je bijhouden waar reeds over gesproken werd. Een van de doelstellingen van deze leidraad is om de overlegthematieken tussen leerbegeleiders te verbreden. Door actiepunten en afspraken op te schrijven en bij te houden kan je zelf zien wat er nog niet besproken werd binnen jullie samenwerking. Met behulp van de schoolscan (<https://scanjeschoolvoorduaal.be/>)

Referenties

- (1) Mayer, R., E. (1979). Twenty years of research on advance organizers: Assimilation theory is still the best predictor of results. *Instructional Science*, 8(2), 133-167. <https://doi.org/10.1007/BF00117008>
- (2) Machiels-Bongaerts, M., Schmidt, H. (1990). Effectiever leren door het activeren van voorkennis. *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 11(3), 99-101.
- (3) Schaap, H., Van der Schaaf, M. F., & De Bruijn, E. (2011a). Development of students' personal professional theories in senior secondary vocational education. *Evaluation & Research in Education*, 24,81–103. <https://doi.org/10.1080/09500790.2010.550280>
- (4) Illeris, K. (2004). Transformative learning in the perspective of a comprehensive learning theory. *Journal of Transformative Education*, 2,79–89. <https://doi.org/10.1177/154134460326231>
- (5) Poortman, C. L. (2007). Workplace learning in senior secondary vocational education. Dissertation. Twente University: The Netherlands.
- (6) Wouters, M., Sofie, C., Juchtmans, G. (2020). Het decreet van 10 juni 2016 tot refeling van bepaalde aspecten van alternerende opleiding. Geraadpleegd van 8 mei 2023 van https://overheid.vlaanderen.be/alternerende_opleidingen
- (7) Broek, S.D., Cino Pagliarello, M., de Vreede-Van Noort, R., & Vroonhof, P. (2017). Teachers and trainers in work-based learning/apprenticeships: Final report. Brussels: European Commission. Geraadpleegd op 8 mei 2023 van <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/88780c83-6b64-11e7-b2f2-01aa75ed71a1/language-en>
- (8) De Rick, K. (2010). Bedrijven en onderwijs: Partners voor een beter TSO en BSO speerpunten voor gezamenlijke actie. Geraadpleegd 8 mei 2023 van https://kuleuven.limo.libis.be/discovery/search?query=any,contains,LIRIAS1897033&tab=LIRIAS&search_scope=lirias_profile&vid=32KUL:KUL:Lirias&offset=0
- (9) De Boer E., Van der Burg A., Hoek A., Kerhoffs J., Kuhlemeier H., Van Os M., Raanhuis M. & Willemse P. (2005), Competentiegericht leren en beoordelen in vmbo en mbo. Ontwikkelingen, knelpunten en oplossingsrichtingen tussen theorie en praktijk, WVOI, Utrecht.
- (10) Droste, J., Van den Born, P., Hermanussen, J., Raanhuis, M., & Willemse, P. (2004). Competentiegericht leren vormgeven , zo kun je dat doen. CINOP, s'Hertogenbosch.
- (11) Nouwen, W., Stuyf, A., & Clycq, N. (2017). Duaal Leren op Proef Evaluatiestudie van de proeftuinen 'Schoolbank op de Werkplek. Geraadpleegd 8 mei 2023 van <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/onderwijsonderzoek/project/381>
- (12) Zehr, S.M. and Korte, R. (2020), "Student internship experiences: learning about the workplace", *Education training*, Vol. 62 No. 3, pp. 311-324. <https://doi.org/10.1108/ET-11-2018-0236>

- (13) Choy, S., Wärvik, G.B., Lindberg, V. (2018). Integration Between School and Work: Developments, Conceptions, and Applications. In S. Choy, G.B., Wärvik, V., Lindberg (eds.). Integration of vocational education and training Experiences: purposes, practices, and principles (pp.3-18). Springer.
- (14) Hövels B. m.m.v. den Boer P. & Frietman J. (2005), Van contacten naar vervlechting? Bedrijven over hun relatie met het beroepsonderwijs. Uitkomsten van een verkennend onderzoek, CINOP, Den Bosch.
- (15) Stenström, M.-L., & Tynjälä, P. (2009). Towards integration of work and learning: Strategies for connectivity and transformation. Springer Nature. <https://doi.org/10.1007/978-1-4020-8962-6>
- (16) Tanggaard L. & Elmholdt C. (2008), Assessment in practice: an inspiration from apprenticeship, Scandinavian journal of educational research, 52 (1), p. 97-116. <https://doi.org/10.1080/00313830701786719>
- (17) MacGrath, S. (2018). Education and Development. Routledge.
- (18) Wille, B., & Gijbels, D., (2018). De werkplek als leerplek en de rol van de mentor in duaal leren. In Dekocker, V., & Sodermans, A.K., (eds.), Leren Duaal Leren (pp.9-25), Acco.
- (19) De Groof, J., Van den Bossche, P., Gijbels, P., Kyndt, E., Wille, B. (2017). Inschatten van arbeitsrijpheid en areidsbereidheid in duaal leren: Eindrapport Juni 2017. Geraadpleegd 8 mei 2013 van <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestand.ashx?nr=9852>
- (20) Colley, H., James, D., Tedder, M., & Diment, K. (2003). Learning as becoming in vocational education and training: Class, gender and the role of vocational habitus. Journal of Vocational Education & Training, 55, 471–498. <https://doi.org/10.1080/13636820300200240>
- (21) Ellström, P.-E. (2001). Integrating learning and work: Problems and prospects. Human Resource Development Quarterly, 12, 421-435. <https://doi.org/10.1002/hrdq.1006>
- (22) Baartman, L.K.J., & de Bruijn, E. (2011). Integrating knowledge, skills and attitudes: Conceptualizing learning processes towards vocational competence. Educational research Review, 6(2), 125-134. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2011.03.001>
- (23) Beheshtifar, M. & Norozy, T. (2013). Social Skills: A Factor to Employees' Success. international Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, 3(3), 74–79.
- (24) Robert A. Baron, Gideon D. Markman. (2000). Beyond social capital: How social skills can enhance entrepreneurs' success. *The Academy of Management Executive*, 14(1), 106-116.
- (25) Vaughan, K. (2017). The role of apprenticeship in the cultivation of soft skills and dispositions. Journal of vocational education & training, 69(4), 540-557. <https://doi.org/10.1080/13636820.2017.1326516>

- (26) Carr, M., and G. L. Claxton. 2002. Tracking the Development of Learning Dispositions. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 9,9–37. <https://doi.org/10.1080/09695940220119148>
- (27) Riese, H., Samera, A., & Lillejord, S. (2012). Peer relations in peer learning. *International journal of qualitative studies in education*, 25(5), 601-624. <https://doi.org/10.1080/09518398.2011.605078>
- (28) Ryan, A. M. (2000) Peer groups as a context for the socialization of adolescents' motivation, engagement, and achievement in school. *Educ Psychol* 35(2),101–111. https://doi.org/10.1207/S15326985EP3502_4
- (29) Corney, Tim and du Plessis, Karin (2011) **Apprentices' mentoring relationships: The role of 'significant others' and supportive relationships across the work-life domains**. In: *Apprentices: Young people in transition*. Corney, Tim and du Plessis, Karin, eds. Incolink and Australian Clearinghouse for Youth Studies, Calton, VIC, pp. 17-32.
- (30) Wouters, M., Cabus, S.J. & Juchtmans, G. (2020). Evaluatie van ESF-interventies in het Stelsel van Leren en Werken. Rapport van KU Leuven HIVA, en onderzoek in opdracht van Departement Onderwijs en Vorming: Brussel.
- (31) Van den Broek, K., & Bloemen, H. (2013). Opleidingen van Cevora; een onderzoek naar de rekrutering van jongeren. Geraadpleegd op 8 mei 2023 van <https://lirias.kuleuven.be/retrieve/448848>
- (32) Pulignano, V., Doerflinger, N. (2014). Belgian trade unions and the youth: Initiatives and challenges. Working paper Centre for Sociological Research (CeSO). *Comparative Industrial Relations in Europe*, CeSO/CAAE, nr.2014-1, 45 pp. Leuven: Centre for Sociological Research.
- (33) Tobback, I., Verhaest, De Rick, K. (2018). Het aanbod en de kwaliteit van werkpleerplekken voor duaal leren:Een onderzoek naar de determinanten. Geraadpleegd 8 mei 2023 van <https://lirias.kuleuven.be/retrieve/527403>
- (34) Van Praag, L., Van Caudenberg, R., Nouwen, W., Clycq, N., & Timmerman, C. (2017) How to support and engage students in alternative forms of education and training? A qualitative study of school staff members in Flanders, *Journal of Education and Work*, 30:6, 599-611, DOI: 10.1080/13639080.2017.1319567
- (35) Bouw, E., Zitter, I. & de Bruijn, E. (2021) Exploring Co-Construction of Learning Environments at the Boundary of School and Work Through the Lens of Vocational Practice. *Vocations and Learning* **14**, 559–588. <https://doi.org/10.1007/s12186-021-09276-2>
- (36) Virtanen, A., Tynjälä, P., & Eteläpelto, A. (2014). Factors promoting vocational students' learning at work: Study on student experiences. *Journal of Education and Work*, 27(1), 43-70. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2011.03.001>
- (37) Gibels, D., Van den Bossche, P., Donche, Vincent, De groof, J. (2022). Integrating workplace learning in formal educational programmes. In E. Kyndt, S. Beusaert, & I. Zitter (eds.). *Developing connectivity between education and work* (pp. 34-47). Routledge.
- (38) Onderwijsinspectie. (2019). *Kwaliteitstoezicht op de leerweg duaal leren: Rapport over de*

proefdoorlichtingen (februari 2017-april 2019). Geraadpleegd op 8 mei 2023 van <https://www.vlaanderen.be/publicaties/kwaliteitstoezicht-op-de-leerweg-duaal-leren-rapport-over-de-proefdoorlichtingen-februari-2017-april-2019>

(39) Van den Bossche, P., Donche, V., Gijbels, D., De Groof, J., Delbecque, H., & Leppens, J. (2011). Gids voor werkplekleren. Een methodiek voor competentiebepaling en – assessment. Geraadpleegd 8 mei 2023 van <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestand.ashx?nr=6318>

(40) Dams J., Janssen M., Willemse P., Van Weeren J. & Van Haperen T. (2007), Competentiegericht beoordelen in het MBO, De Bilt, MBORaad. Geraadpleegd 8 mei 2023 van <https://www.cito.nl/kennis-en-innovatie/kennisbank/pok-h43-competentiegericht-leren-en-beoordelen-in-vmbo-en-mbo>